ARREST VAN HET HOF
VAN 29 JANUARI 1975 [1]

A. Alaimo
tegen Préfet du Rhône
(verzoek om een prejudiciële beslissing, ingediend door het Tribunal administratif Lyon)

Zaak 68-74

Samenvatting

Vrij verkeer — Werknemers — Onderdaan van een Lid-Staat — Tewerkstelling op het grondgebied van een andere Lid-Staat — Kinderen — Onderwijs — Toelating onder dezelfde voorwaarden als de onderdanen van het gastland — Draagwijdte (Verordening nr. 1612/68 van de Raad, art. 12, eerste alinea)

Met de bepaling dat de kinderen van een onderdaan van een Lid-Staat, die op het grondgebied van een andere Lid-Staat arbeid verricht of heeft verricht, „onder dezelfde voorwaarden als de eigen onderdanen" van het gastland tot het onderwijs worden toegelaten, verschaft artikel 12 van verordening nr. 1612/68 bedoelde kinderen een gelijke positie ten aanzien van alle aan de toelating verbonden rechten.

In de zaak 68-74,

betreffende een verzoek aan het Hof krachtens artikel 177 EEG-Verdrag van het Tribunal administratif te Lyon, in het aldaar aanhangig geding tussen

ANGELO ALAIMO

en

DE PREFECT VAN HET DEPARTEMENT RHÔNE,

om een prejudiciële beslissing inzake de uitlegging van artikel 12 van verordening (EEG) nr. 1612/68 van de Raad van 15 oktober 1968 betreffende het vrije verkeer van werknemers binnen de Gemeenschap,

wijst

1 — Procestaal: Frans.

HET HOF VAN JUSTITIE,

samengesteld als volgt: R. Lecourt, President, J. Mertens de Wilmars en A. J. Mackenzie Stuart, Kamerpresidenten, A. M. Donner (rapporteur), R. Monaco, P. Pescatore, H. Kutscher, M. Sørensen en A. Ó Keeffe, Rechters,

Advocaat-Generaal: J.-P. Warner
Griffier: A. Van Houtte

het navolgende

ARREST

Ten aanzien van de feiten

Overwegende dat de feiten, de loop van het geding en de opmerkingen, ingediend krachtens artikel 20 van het Protocol betreffende het Statuut van het Hof van Justitie van de EEG, kunnen worden samengevat als volgt:

I — De feiten en het processverloop

Nunziata Alaimo, dochter van Angelo Alaimo, van Italiaanse nationaliteit en werkzaam in Frankrijk, was in het genot van een nationale studiebeurs toen zij onderwijs volgde aan het Collège d'enseignement technique te Villeurbanne. Omdat zij niet tot het tweede studiejaar werd toegelaten, kon zij haar studie aan die inrichting niet voortzetten. Zij volgt thans onderwijs aan de Ecole Delègue, waar zij alleen aanspraak kan maken op een departementale studiebeurs en niet op een nationale. Op 7 februari 1972 richtte Alaimo een verzoek om een departementale beurs tot de prefect van het departement Rhône. Bij brief van 11 februari 1972 deelde deze aan Alaimo mede dat het verzoek was afgewezen op grond dat „de Conseil général van het departement Rhône in verband met het grote aantal aanvragen voor studiebeurzen, waarmee hij elk jaar wordt overstelpt, heeft besloten alleen financiële steun te verlenen aan leerlingen van Franse nationaliteit".

Bij verzoekschrift van 11 februari 1972 verzocht Alaimo het Tribunal administratif te Lyon vorenbedoelde beschikking van de prefect nietig te verklaren wegens excès de pouvoir. Hij stelt dat die beschikking in strijd is met artikel 12 van verordening (EEG) nr. 1612/68 van de Raad van 15 oktober 1968 betreffende het vrije verkeer van werknemers binnen de Gemeenschap (PB nr. L 257 van 19 oktober 68). De prefect van het departement Rhône diende opmerkingen in strekkende tot afwijzing van het verzoek op grond dat buitenlandse leerlingen die een inrichting voor technisch onderwijs bezoeken, een nationale beurs kunnen verkrijgen of wel een beurs van de sociale dienst voor buitenlandse werknemers uit de middelen van het sociale fonds voor immigranten, en dat de Conseil général, die heeft besloten geen studiebeurzen toe te kennen aan leerlingen van vreemde nationaliteit, de regels voor de

toekenning van studiebeurzen die ten laste van de departementale begroting komen, zelfstandig kan vaststellen.

Bij vonnis van 5 september 1974, ingeschreven ter griffie van het Hof op 16 september 1974, besloot het Tribunal administratif te Lyon het geding te schorsen en krachtens artikel 177 EEG-Verdrag het Hof van Justitie te verzoeken om een prejudiciële uitspraak over de vraag of de in artikel 12 van verordening (EEG) nr. 1612/68 voorkomende zinsnede:

„de kinderen van een onderdaan van een Lid-Staat worden onder dezelfde voorwaarden toegelaten als de eigen onderdanen van de Staat"

— aldus kan worden gelezen, dat de kinderen van onderdanen van de Lid-Staten daaraan een recht kunnen ontlenen op gelijke behandeling welke is beperkt tot de voorwaarden van inschrijving voor het onderwijs;

— dat zij eveneens kan worden geacht hun daarnaast een gelijke positie te verschaffen ten aanzien van alle aan de toelating verbonden rechten.

Overeenkomstig artikel 20 van het Protocol betreffende het Statuut van het Hof van Justitie van de EEG zijn schriftelijke opmerkingen ingediend door A. Alaimo, de prefect van het departement Rhône, de regering van de Italiaanse Republiek en de Commissie van de Europese Gemeenschappen.

Het Hof heeft, op rapport van de Rechter-Rapporteur en de Advocaat-Generaal gehoord, besloten zonder instructie tot de mondelinge behandeling over te gaan.

II — Opmerkingen, ingediend krachtens artikel 20 van het statuut van het Hof van Justitie van de Europese Economische Gemeenschap

1. *Alaimo* zet uiteen dat de mogelijkheid voor kinderen van vreemdelingen om in Frankrijk tot onderwijsinrichtingen te worden toegelaten op dezelfde inschrijvingsvoorwaarden als Franse kinderen, overeen moet komen met de „op het Franse grondgebied geldende grondbeginselen van het onderwijs en de rechten van de mens". Men moet aannemen dat artikel 12 van verordening nr. 1612/68, bepalende dat de kinderen van een onderdaan van een Lid-Staat tot het onderwijs worden toegelaten op dezelfde voorwaarden als de onderdanen van het gastland, daaraan iets toevoegt. Zouden onder die „voorwaarden" niet mede de financiële voorwaarden zijn begrepen, dan zou er sprake zijn van een ernstige en ontoelaatbare discriminatie. Zodanige beperking zou de betrokken personen nopen hetzij ter voortzetting van hun studie naar hun land van herkomst terug te keren, hetzij van een school- en beroepsopleiding af te zien vanwege het ontbreken van financiële steun welke de ouders niet kunnen geven. Het discriminatieverbod van het Verdrag en het beginsel van de gelijkheid van de onderdanen van verschillende nationaliteit binnen de Gemeenschap brengen mede dat de kinderen van die onderdanen recht moeten hebben op een gelijke positie ten aanzien van alle rechten welke aan hun toelating tot het onderwijs zijn verbonden.

2. De *prefect* van het departement Rhône handhaaft het gestelde in zijn memorie van antwoord, ingediend bij het Tribunal administratif te Lyon. Voorts merkt hij op dat eerst met ingang van het schooljaar 1973/1974 in Frankrijk woonachtige buitenlandse leerlingen die zijn ingeschreven bij inrichtingen voor algemeen middelbaar onderwijs, in aanmerking kunnen komen voor een nationale studiebeurs, en dat in verband daarmede de Conseil général van het departement Rhône op 17 december 1973 heeft besloten dat ook departementale beurzen kunnen worden toegekend aan buitenlandse kinderen die aan dezelfde voorwaarden voldoen.

3. De *Italiaanse Regering* merkt op dat inzake de in casu gevraagde uitlegging

van artikel 12 van verordening (EEG) nr. 1612/68 door het Hof een beslissing is gegeven in de zaak 9-74 (Casagrande, arrest van 3 juli 1974, Jurispr. 1974, blz. 773). In dit arrest heeft het Hof verklaard voor recht dat artikel 12 van genoemde verordening niet alleen doelt op de regels met betrekking tot de toelating, maar eveneens op de algemene maatregelen om de deelneming aan het onderwijs te vergemakkelijken. Gezien deze uitspraak is het overbodig nader op dit vraagpunt in te gaan.

Het spreekt vanzelf dat de bepaling van genoemd artikel ook betrekking heeft op de geldelijke toelatingsvoorwaarden, waartoe zowel een eventuele ontheffing van de betaling van schoolgeld behoort als de toekenning van geldelijke steun. De Gemeenschapsregeling betreffende het vrije verkeer van werknemers beoogt de verwezenlijking van de fundamentele gelijkheid tussen binnenlandse werknemers en die uit de andere Lid-Staten in alle sectoren, inclusief de voorwaarden voor het schoolbezoek van de kinderen. De gelijkheid van geldelijke steun voor de toelating en het volgen van onderwijs is een beslissend en wezenlijk element van de regel van genoemd artikel 12.

4. De *Commissie* merkt op dat bij de uitlegging van artikel 12 van verordening nr. 1612/68 twee vragen rijzen:

a) bevat artikel 12 een discriminatieverbod?

b) moet de werkingssfeer van dit verbod, dat volgens de tekst van artikel 12 beperkt is tot de toelating tot het onderwijs, in enge dan wel ruime zin worden opgevat?

— Bij de onderhavige prejudiciële vraag gaat het erom of de zinsnede „worden ... onder dezelfde voorwaarden als de eigen onderdanen van deze Staat toegelaten" alleen betrekking heeft op de voorwaarden van inschrijving voor het onderwijs dan wel eveneens een gelijke positie waarborgt ten aanzien van alle aan de toelating verbonden rechten. Het Tribunal administratif te Lyon schijnt genoemd artikel te beschouwen als houdende een in de rechtsorde van elke Lid-Staat rechtstreeks werkend discriminatieverbod.

Het Hof heeft deze uitlegging bevestigd in zijn arrest in de zaak 9-74 (Casagrande).

— Voor de bepaling van de draagwijdte van dit discriminatieverbod wijst de Commissie op 's Hofs vaste rechtspraak in het arrest van 15 oktober 1969 (zaak 15-69, Ugliola, Jurispr. 1969, blz. 363) en het arrest van 13 december 1972 (zaak 44-72, Marsman, Jurispr. 1972, blz. 1243). Volgens deze rechtspraak „berust het Gemeenschapsrecht op sociaal gebied op het beginsel dat het recht van iedere Lid-Staat aan de onderdanen der overige Lid-Staten, die op zijn grondgebied zijn te werk gesteld, alle aan de eigen onderdanen toegekende voordelen moet verzekeren". Uit het arrest van 11 april 1973 (zaak 76-72, Michel S., Jurispr. 1973, blz. 457) volgt bovendien dat artikel 12 van verordening nr. 1612/68 niet alleen maar de toelating tot het onderwijs beoogt te waarborgen. In vorenaangehaalde zaak 9-74 heeft het Hof deze uitlegging bevestigd en verklaard dat de bewoordingen van de in dit artikel vervatte bepaling niet slechts zien op de regels met betrekking tot de toelating, maar eveneens op de algemene maatregelen om de deelneming aan het onderwijs te vergemakkelijken. Gezien deze opvatting van het Hof, lijkt het niet twijfelachtig dat aan de in artikel 12 van verordening nr. 1612/68 gebruikte uitdrukking een ruime betekenis moet worden toegekend, welke een gelijke behandeling ten aanzien van de financiële voorwaarden omvat, en met name de toekenning van studiebeurzen die overeenkomstig het rechtsstelsel van het gastland het volgen van onderwijs moeten vergemakkelijken.

III — Mondelinge behandeling

De Commissie van de Europese Gemeenschappen, ten deze vertegenwoordigd door haar juridisch adviseur M.-J. Jonczy

als gemachtigde, heeft ter terechtzitting van 22 januari 1975 mondelinge opmerkingen gemaakt.

De Advocaat-Generaal heeft ter terechtzitting van 22 januari 1975 conclusie genomen.

Ten aanzien van het recht

1 Overwegende dat het Tribunal administratif te Lyon bij vonnis van 5 september 1974, ingekomen ten Hove op 16 september, krachtens artikel 177 EEG-Verdrag een vraag heeft gesteld inzake de uitlegging van artikel 12 van verordening (EEG) nr. 1612/68 van de Raad van 15 oktober 1958 betreffende het vrije verkeer van werknemers binnen de Gemeenschap;

2 dat verzoeker in het hoofdgeding blijkens de processtukken nietigverklaring heeft gevraagd van een handeling van de prefect van het departement Rhône, waarbij hem de toewijzing van een departementale studiebeurs voor zijn dochter werd geweigerd, op grond dat „de Conseil général van het departement Rhône ... heeft besloten alleen financiële steun te verlenen aan leerlingen van Franse nationaliteit";

3 dat, nu bovenbedoeld artikel 12 bepaalt dat „de kinderen van een onderdaan van een Lid-Staat, die op het grondgebied van een andere Lid-Staat arbeid verricht of heeft verricht, indien zij aldaar woonachtig zijn, onder dezelfde voorwaarden als de eigen onderdanen van deze Staat (worden) toegelaten tot het algemene onderwijs, het leerlingstelsel en de beroepsopleiding", de vraag wordt gesteld of die gelijke behandeling beperkt is tot de voorwaarden van inschrijving voor het onderwijs, dan wel zich uitstrekt tot alle aan de toelating verbonden rechten;

4 Overwegende dat verordening nr. 1612/68 luidens de vijfde alinea van de considerans met name is vastgesteld op grond „dat het recht van het vrije verkeer, om volgens objectieve maatstaven van waardigheid en vrijheid te kunnen worden uitgeoefend, vereist ... dat de belemmeringen voor de mobiliteit van de werknemers uit de weg worden geruimd, met name wat betreft het recht van de werknemer om zijn familie te doen overkomen en de voorwaarden voor de integratie van deze familie in het land van ontvangst";

5 dat die integratie, blijkens 's Hofs arrest van 3 juli 1974 in de zaak 9-74, in het geval van het kind van een werknemer uit een andere Lid-Staat, dat onderwijs wenst te volgen, onderstelt dat dit kind op dezelfde voet als de kinderen van het gastland de voordelen kan genieten welke in de wetgeving van dit land ter stimulering van het onderwijs zijn voorzien;

6 dat luidens dit arrest derhalve is verklaard voor recht „dat artikel 12 van verordening nr. 1612/68 niet alleen doelt op de regels met betrekking tot de toelating, maar eveneens op de algemene maatregelen om de deelneming aan het onderwijs te vergemakkelijken";

7 dat in de onderhavige procedure inzake een overeenkomstig geval niet is gebleken van een omstandigheid — de feiten of het recht betreffende —, welke aanleiding zou kunnen geven tot een andere uitlegging van die bepaling;

8 dat derhalve dient te worden geantwoord dat artikel 12 van verordening nr. 1612/68 aldus moet worden gelezen, dat het bedoelde kinderen een gelijke positie verschaft ten aanzien van alle aan de toelating verbonden rechten;

Ten aanzien van de kosten

9 Overwegende dat de kosten, door de regering van de Italiaanse Republiek en de Commissie van de Europese Gemeenschappen wegens indiening hunner opmerkingen bij het Hof gemaakt, niet voor vergoeding in aanmerking kunnen komen;

10 dat de procedure ten aanzien van partijen in het hoofdgeding als een aldaar gerezen incident is te beschouwen, zodat het Tribunal administratif te Lyon over de kosten heeft te beslissen;

HET HOF VAN JUSTITIE,

uitspraak doende op de door het Tribunal administratif te Lyon bij diens vonnis van 8 september 1974 gestelde vraag, verklaart voor recht:

Artikel 12 van verordening nr. 1612/68 moet aldus worden gelezen, dat het bedoelde kinderen een gelijke positie verschaft ten aanzien van alle aan de toelating verbonden rechten.

Lecourt Mertens de Wilmars Mackenzie Stuart Donner Monaco
Pescatore Kutscher Sørensen Ó Keeffe

Uitgesproken ter openbare terechtzitting te Luxemburg op negenentwintig januari negentienhonderdvijfenzeventig.

De Griffier
A. Van Houtte

De President
R. Lecourt

CONCLUSIE VAN DE ADVOCAAT-GENERAAL J.-P. WARNER VAN 22 JANUARI 1975 [1]

Mijnheer de President,
mijne heren Rechters,

In deze zaak kunnen wij terstond en in de procestaal conclusie nemen. Wij kunnen zeer kort zijn, want het volstaat erop te wijzen dat, zoals de Commissie en de Italiaanse Republiek hebben opgemerkt, de vraag van het Tribunal administratif te Lyon reeds is beantwoord door 's Hofs arrest in de zaak 9-74 (Casagrande, Jurispr. 1974, blz. 773), en wij zien geen enkele reden om op het daarin overwogene terug te komen. Wij blijven integendeel bij de mening die het Hof toen heeft uitgesproken.

De uitspraak van dat arrest aanpassend aan de formulering van de vraag van het Tribunal van Lyon, concluderen wij dat het Hof verklare voor recht dat de bepaling van artikel 12 van verordening nr. 1612/60 van de Raad: „de

1 — Vertaald uit het Frans.